

הקולנוע המוקומנטרי

Mockumentary Cinema

אוניברסיטת תל אביב, החוג לקולנוע וטלוויזיה

סמסטר ב תשע"ג, 2 ש"ס

סוג המסגרת: (שיעור + מסגרת הקרנה)

ד"ר אוהד לנדסמן

lander@post.tau.ac.il

הקולנוע המוקומנטרי הוא אחת מהצורות המוקדמות בהיסטוריה של הקולנוע המבקשות לחתור תחת אבחנות מדויקות בין תיעוד לבדיון. קולנוע זה התפתח בהמשך מתוך שלל המסורות התיעודיות הקיימות וכתגובה אליהן כדי לייצר סאטירה וביקורת על הקונבנציות האסתטיות של כל אחת מהן, הנחותיהן האפיסטמולוגיות, והנאיביות שלהן בחיפוש אחר ייצוג האמת. במקום להעמיד פנים שהוא מייצג מציאות כמו הקולנוע התיעודי, הקולנוע המוקומנטרי מזייף, משקר, ומתחזה במכוון כדי להגיב בביקורתיות על העדפת אסטרטגיה תיעודית זו או אחרת כמפתח לייצוג המציאות. בקורס זה נתמקד בשלל סרטים מוקומנטריים המתייחסים למסורות תיעודיות מגוונות (התיעוד הפוליטי, יומן החדשות, התיעוד המוזיקלי, היומן האישי, הייצוג האנתרופולוגי) ונבדוק כיצד הם מאתגרים כל ניסיון להכיל את הקולנוע הדוקומנטרי בתוך מסגרות אסתטיות ספציפיות ולהניח כי סגנון מבטיח ידע ואמת. דרך התמקדות ברטוריקה הפארודית והביקורתית של קולנוע זה, יכירו הסטודנטים בערכן ומגבלותיהן של מסורות תיעוד שונות כגון קולנוע ההתבוננות הישיר, הסינמה וריטה, או הקולנוע האתנוגרפי, ויתחבטו באחת מהשאלות המרכזיות שמעלות כיום ושוב לשוב לגבי הקולנוע התיעודי: האם הגדרתו ניתנת בהתאם למבנה שלו או על פי אופן קליטתו על ידי הצופה? בקורס זה נעסוק גם במספר תצורות קולנועיות עכשוויות המשיקות בהנחותיהן לקולנוע המוקומנטרי, כמו הדוקו-דרמה או הקולנוע ההיברידי, ונבחן כיצד גם הן מייצרות שיח ביקורתי על האוטוריטה של הקולנוע התיעודי. הקורס יציע כי ניתן להבין מוקומנטציה לא רק כלעג בדיוני אלא גם כאסטרטגיית תיעוד המייצרת טענות אמת לגבי המציאות באופן המניח את מקומם הבלתי מבוטל של הסובייקטיביות והבדיון בתהליך ייצוג ההיסטוריה בקולנוע.

פריסת השיעורים:

שיעור ראשון:

מבוא: הגדרות מתחזות ומאפיינים מבלבלים - מי מחקה את מי?

צפייה: "יציאה דרך חנות המזכרות" (בנקסי, 2010, 87 דק')
קטעים מתוך: "קציר הספגטי השווייצרי" (בי בי סי, 1957), "יום הולדת שמח מר מוגרבי" (אבי מוגרבי, 1999), "קאטפיש" (הנרי ג'וסט ואריאל שולמן, 2008)

אין קריאה נדרשת.

שיעור שני:

"החזרה המוקומנטרית": מקומו של הצופה בהגדרת הקולנוע התייעודי

צפייה: "Radiant City" (גארי ברנס וג'ים בראון, , 2006, 93 דק')
קריאה:

Lebow, Alisa. "Faking What? Making a Mockery of Documentary." F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing. 223-227.

Eitzen, Dirk. "When is a Documentary: Documentary as a Mode of Reception." Cinema Journal 35:1, 1995. 81-102.

שיעור שלישי:

The Rockumentary של תהליך העשייה והאסתטיקה של תיעוד הופעות:

צפייה: "ספיינל טאפ" (רוב ריינר, 1984, 82 דק')
קטעים מתוך: "אל תביט עכשיו" (פנבייקר, 1967); "הואלס האחרון" (מרטין סקורסזה, 1978), "Gimme Shelter" (האחים מייזלס, 1970)
קריאה:

Plantinga, Carl. "Gender, Power, and a Cucumber: Satirizing Masculinity and *This Is Spinal Tap*," Documenting the Documentary: Close Readings of Documentary Film and Video, ed. Barry Keith Grant and Jeanette Sloniowski. Detroit, Michigan: Wayne State, 1998. 318-332.

שיעור רביעי:

יומן החדשות המפוברק והבדיון העובדתי

צפייה: "זליג" (וודי אלן, 1983, 79 דק')
קטעים מתוך: "קח את הכסף וברח" (וודי אלן, 1969); News on the March מתוך "האזרח קיין" (אורסון וולס, 1942)
קריאה:

Douglas L. Rathgeb. "Faces in the Newsreel: Illuminating *Citizen Kane* through Woody Allen's *Zelig*." Post Script, vol. 6 no. 3. 1987 Spring-Summer. 31-44.

שיעור חמישי:

"אמת 24 פעמים בשניה": היומן האישי והתיעוד העצמי

צפייה: "היומן של דיוויד הולצמן" (ג'ים מקברייד, 1967, 73 דק')
קטעים מתוך: F**kland (חוזה לואי מרקז, 2000)

קריאה:

Latham, Jonathan. "Your Life is Not a Very Good Script: *David Holzman's Diary* and Documentary Expression in Late 1960s America and Beyond." Postscript 2007 (26:3).

שיעור שישי:

העשייה הקולנועית כמעשה בדייה: אתנוגרפיה רפלקסיבית על המדיום

צפייה: F is for Fake (אורסון וולס, 1973, 89 דק')
קטעים מתוך: Forgotten Silver (פיטר ג'קסון, 1995), The Forbidden Quest (פיטר דלפוט, 1993),
Guns on the Clackamas (ביל פלימפטון, 1995)

קריאה:

Benamou, Catherine. "The Artifice of Realism and the Lure of the "Real" in Orson Welles's *F for Fake* and Other T(r)reas(u)er(e)s". F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing. Eds. Alexandra Juhasz and Jesse Lerner. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2006. 143-170.

שיעור שביעי:

קולנוע אתנוגרפי ואתיקה במסגרת הקולנוע המוקומנטרי

"אדמה ללא לחם" (לואי בונואל, 1932, 30 דק')
קטעים מתוך: "בוראט" (לארי צ'ארלס, 2006, 84 דק')

קריאה:

Russell, Catherine. "Surrealist Ethnography: *Las Hurdes* and the Documentary Unconscious." F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing. 99-115.

שיעור שמיני:

הדוקו-דרמה והאפקט החתרני-פוליטי של המוקומנטציה

צפייה: "בוב רוברטס" (טים רובינס, 1992, 102 דק') וקטעים מתוך "טאנר 88" (רוברט אלטמן, 1988)
קריאה:

Jane Roscoe and Craig Hight, "A Cousin for the Drama-documentary: Situating the Mock-documentary" Faking It: Mock-Documentary and the Subversion of Factuality 42-63.

שיעור תשיעי:

קולנוע מוקומנטרי רב תרבותי ופמיניסטי

צפייה: "The Watermelon Woman" (שריל דן, 1996, 90 דק')
No Lies (מיטשל בלוק, 1974, 14 דק')

קריאה:

Sobchack, Vivian. "No Lies: Direct Cinema as Rape." *New Challenges for Documentary*. Ed. Alan Rosenthal. Los Angeles: University of California Press, 1988. 332-341.

Robert F. Reid-Pharr. "Makes Me Feel Mighty Real: *The Watermelon Woman* and the Critique of Black Visuality." F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing. 130-142.

שיעור עשירי:

פנמנולוגיה של אימה והאסתטיקה של המצלמה הדיגיטלית

צפייה: [REC] (ז'אום בלגורו ופאקו פלזה, 2007, 78 דק')
קטעים מתוך: "פרויקט המכשפה מבלייר" (דניאל מיריק ואדוארדו סנשז, 1999), "שואה קניבילית" (רוגרו דאודטו, 1980), "קלוברפילד" (מאט ריבס, 2008), "פעילות על טבעית" (אורן פלי, 2007).

קריאה:

Hopgood, Fincia. "Before *Big Brother*, There was *Blair Witch*: The Selling of 'Reality'". Docufictions: Essays on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking. Eds. Gary D. Rhodes and John Parris Springer. N.C: McFarland & Co., 2006. 237-252.

שיעור אחד עשר:

"דוגמה 95" וההבניה המלאכותית של אסתטיקת הריאליזם

צפייה: "החגיגה" (תומס וינטרברג, 1998, 105 דק')
קטעים מתוך: "האידיוטים" (לארס פון טרייר, 1998), "ג'ולין דונקי בוי" (הארמוני קורין, 1999)

קריאה:

Gaut, Berys. "Naked Film: Dogma and its Limits." Purity and Provocation: Dogma 95 eds. Matt Hjort and Scott McKenzie.

שיעור שנים עשר:

הקולנוע ההיברידי החדש - בין בדיון למציאות

צפייה: Sweetgrass (קסטיינג טיילור ואיליזה ברבש, 2009, 101 דק')
קטעים מתוך: "בחדר של ונדה" (פדרו קוסטה, 2000)
קריאה:

Robert Koehler. "Agrarian Utopias/Dystopias: The New Nonfiction." Cinemascope 40.

שיעור שלושה עשר:

מציאויות אלטרנטיביות: הקולנוע המוקומנטרי ההיפותטי

צפייה: "משחק המלחמה" (פיטר וואטקינס, 1965, 54 דק')
קטעים מתוך: CSA (קווין ווילמוט, 2004), "מותו של נשיא" (גבריאל ריינג', 2006)
קריאה: תינתן בהמשך.

קריאות נוספות:

Caldwell, John. Televisuality: Style, Crisis and Authority in American Television. Rutgers University Press, New Brunswick: 1995.

Doherty, Thomas. "The Sincerest Form of Flattery: A Brief History of the Mockumentary." Cineaste (Fall 2003), 28:4, 22-24.

Francke, Lizzie. "When Documentary is Not a Documentary." MacDonald and M. Cousins, eds. Imagining Reality: The Faber Book of Documentary. Faber and Faber, London: 1996.

Hight, Craig, and Janet Roscoe. Faking It: Mock-Documentary and the Subversion of Reality. Manchester: Manchester UP, 2002.

---. "Mocking Silver: Re-Inventing the Documentary Project (or Grierson Lies Bleeding)" Continuum 11:1, 1997.

Juhasz, Alexandra and Jesse Lerner, editors. F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing. Minneapolis and London: University of Minnesota Press, 2006.

Kerr, Paul. "F for Fake? Friction over Faction." Andrew Goodwin and Garry Whannel (eds). Understanding Television, Routledge, London: 1990.

Nichols, Bill. Blurred Boundaries: Questions of Meaning in Contemporary Culture. Indiana University Press, Bloomington: 1994.

Paget, Derek. No Other Way to Tell It: Dramadoc/Docudrama on Television. Manchester University Press, Manchester: 1998.

Prince, Stephen. "True Lies: Perceptual Realism, Digital Images, and Film Theory." Film Quarterly 49:3. 27-37.

Rhodes, Gary, and John Parris Spring, editors. Docufictions: Essays on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking. Jefferson, N.C. and London: McFarland, 2006.

Rosenthal, Alan, ed. Why Docudrama? Fact-Fiction on Film and TV. Southern Illinois University Press, Carbondale: 1999.

דרישות הקורס:

נוכחות, השתתפות, בחינה מסכמת

דרישות קדם או תנאי קבלה לשיעור: אין

מרכיבי הציון הסופי:

השתתפות 10%

בחינה מסכמת 90%

חומר מחייב למבחן: הרצאות, הקרנות וקריאות החובה.